

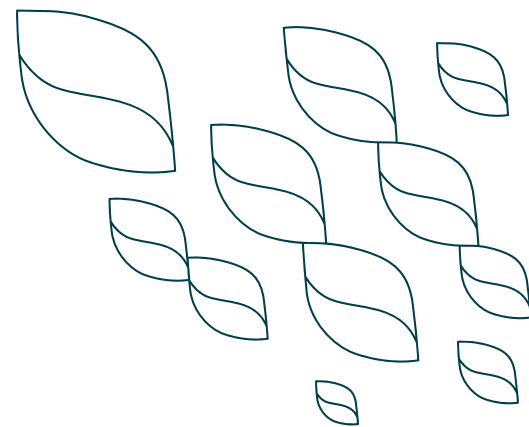
LAPSIASIAVALTUUTETTU
MÁNÁIDÁITTARDEADDJI

”Moddai, što samai mon vuäžžam mätt’tõõttâd tän kiõl da tõt lij pie’kķ jiiijan kulttuur”

Sää’mpäärnai pue’rrvuäittmõš da vuõiggâdvuõdi teâuddjummuš

Se'lvvtõõzzâst ta'rkstõ'lle sää'mpäärnai pue'rrvuäittmõõžž da vuõiggâdvuõdi teâuddjummuš pärnai jiijâs mainstummšen. Puãđõõzzi vuãđast sää'mpäärnai vue'kk lij mænggan vue'zzest pue'rr. Sää'mpäärnai jie'llem lij â'tte mäinn ta'rkstõõllâd mænggan vuei'nnemkuu'lмест. Jiijâs vue'zzes määngai sää'mpäärnai jie'llma po'hte määngkiõllsažvuõtt, sää'mmpihtsi ânnmõš da sä'mmlai ä'rbvuõđlaž jie'llemvue'jj.

Päärnaž'âššvaldduum koontâr čõõđti se'lvvtõõzz pie'kken meerlaž pärnaž-strategia ee'jj 2022 poddân. Se'lvvtõ'sse vuässõ'tte 11-17-ekksaž jiijâs sä'mmlõ'žžen kiõčči pärna sä'mmlai dommvuu'dest da jee'res â'rnn Lää'ddest. Kõjldõslomaakk raajjâm diõtt saaggte kutt pärna. Liãđglõ'žze kõjldõ'sse va'sttee 83 pärna.

Puãđõõzz

Raavâs luãttkõskkvuõtt da huõl äimm-muttsest

Raavâs luãttkõskkvuõtt kuãsttai pärnai mainste'mmen puãđääi'jvie'ttjemnaa'lin, staarjõõzzin da pue'rr jeäl paai'kin de sij smiõttmen puõ'ttiääi'j da jiijâs niõggõõzzid. Päärna po'hte ou'dde še äimm-muttâz vaiktõõzzid luõttu da tõn pääi'k sä'mmlai vuei'tlvažvuõdid harjted ä'rbvuõđlaž jie'llemvue'jjid mâ't-a kiõtt-tuâjaid, kue'llseellmõõžž da puãžžhãiddmõõžž. Äimm-muttâz mie'tt puõ'tti muttsid luãđast pärna smeã'tte še jiõglvaž pue'rrvuäittmõõžž vuei'nnemkuu'lмест.

”Luõss læppai, žeevai jiã pi'rğged, jeã'p vuei't jie'lled luãđast mâ'te ouddâl.”

Hää'rveld jeãlstum vuu'd vä'žžlõzz liikkeem da kääzzkõõzzi õsttãmvuõđãst

Päärna vãjja jeãlsted ku'kken kuei'msteez, tâ'l õõlmãs jããttlõõgg vää'n, ku'kes vuãrrkõõsk le'be õõlmãs jããttlõõgg kaallšõsvuõtt çã'ğge pärnaid liikke'mmen jiõččines taaurõõžži árra, staarjõõzzid le'be joba škoou'le. Hää'rveld jeãlstum vuu'did jiã kovved pái vää'nen, ba tõid vuei'nne še jiijãsnallše'mmen da vääžnjen.

”Gu täãi'ben jeãlast, jeã'la ni mõõk puãđääi'jtãimm'mõõžž da tiõrvãsvuõttkääzzkõõzzi árra lij çue'tt kilomettar.”

Sä'mmlažvuõtt da sä'mmlai vuõiggâdvuõđ

Sä'mmlai vuõiggâdvuõdin pärna po'hte ou'dde ouddlest kiõ'le kuulli vuõiggâdvuõdid. Še mãtt'tõ'sse da jee'res kääzzkõõzzid kuulli vuõiggâdvuõđ puã'tte ou'dde. Päärna liã pe'cclõõžžãst jãrrsi šiõttlõõvmmõõžžãst jiijâs kiõl, kulttuur da sä'mmlai vuõiggâdvuõdi puõtt. Pie'kk pärnain kiõččlá'stte vuãžžãm kiõllmãtt'tõõzz vuõiggâdvuõdi teâuddjummuš da vuãinn kiõl pu'htmen puõ'ttiääi'j si'jjid vuei'tlvažvuõdid mãtt'tõõžžãst da tuãjj-jie'llmest.

”Vuõiggâdvuõtt jiijâs kiõ'le da kulttuu're, vuõiggâdvuõtt vuãžžãd kääzzkõõzzid säãmas sä'mmlai dommvuu'dest.”

Sää'mkiõli âã'nnemvuei'tlvažvuõđ

Sää'mkiõli âãnnmõš pärnai jie'llmest ra'vvai sä'mmlaž identitee'tt da õ'httekuullãmvuõđ tããbd sä'mmlažvuõ'tte da sä'mmlaž ä'rbvuõdid. Sä'mmlai dommvuu'dest pärnai sää'mkiõli âã'nnemvuei'tlvažvuõđ liã määngpeãllsab gu jee'res â'rnn lää'ddest. Sää'mkiõli âãnnmõõžž rãã'jat pirrõõ'sti kiõllpirrõs. Päärna veã'lte sää'mkiõl âãnnmõõžž vue'jjin, ko'st jiã teãđ , silttad-a mainstemtaaurõš säãmas le'be seãmma sää'mkiõl, le'be jõs sij jiõjj jiã silttad sää'mkiõl ri'ttjeei puãrast.

”Âãnam sää'mkiõl sää'm çããsin, gu jiõm toobd ni keãn kii maainãst säãmast.”

Toimmupiijâm e'tkõõzz

Raavâs luâttkõskkvuõtt da huõl äimm-muttsest

1. Staanâd päänai luâttkõskkvuõd da vuõiggâdvuõd vuässõõttâd sä'mmlai ä'rbvuõdlaž jie'llemvue'jji kiččlõddmõ'sše da harjttâtmõ'sše.
2. Čõnnõõttâd šiõttuum piâstt-täävtõõzzid äimm-muttâz tuõ'lstõõllmõ'sše da ä'rbvuõdlaž jie'llemvue'jji seeiltummšen.

Hää'rveld jeälstum vuu'd vä'žžlõõzz liikkeem da kääzzkõõzzi õsttâmvuõdâst

3. Järjsted päänaid suâppi noorõõttâmpääi'k še siidid da hää'rveld jeälstum vuu'did
4. Ooudâsviikkâd päänaid jââtlõõgg da staanâd jee'resnallšem jââ'dtem-maalid päänai jiõččnaž liikkummuž škoou'le da pääđäai'j.

Sä'mmlažvuõtt da sä'mmlai vuõiggâdvuõd

5. Lââ'zzted teâd sä'mmlai škooulin da jee'res teâdtemvuõllsin čârstem da keeu'seem uu'cceem diõtt.
6. Škooulted sä'mkiõllsaid u'čtee'lid staanâd päänai sä'mmlaž identitee'tt de staanâd uu'ccmõssân takai da viõkkõttum staan jiijjâs jie'nnkiõlin.

Sää'mkiõli ââ'nnevvuei'tlvažvuõd

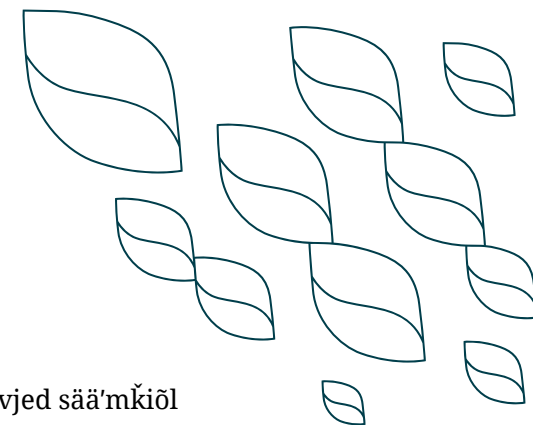
7. Valmšted sä'mkiõllsaid mätaunnsid ra'vvjed sä'mkiõl mättjummuš da âânnmõš.
8. Ooudâsviikkâd sä'mkiõllsaž pääđäai'jtâimm'mõõžž da sä'mkiõli ââ'nnevvuei'tlvažvuõdid ou'ddlest sä'mmlai dommvuu'd åålgpeä'lnn jeälsteei sä'mpäänai sä'mmlaž identitee'tt ra'vvjummušen.

Sää'mpäänai kuullmõš

9. Ra'vvjed sä'mpäänai mie'rräiggsaž kuullmõš päänai pue'rrvuäittmõ'sše da vuõiggâdvuõdi teâuddjummsa kuulli aa'sšin vuâksain da meärlain mõõntõõllmõõžžin še seu'rrjemteâd õsttâm diõtt.

Päänai vääžn'jummuš kuânstt pue'rrvuäittmõõžž da vuõiggâdvuõdi teâuddjem pue'rummušen

- teâd lââ'zztummuš sä'mkulttuurâst
- vuei'tlvažvuõtt ââ'nnevvuei'tlvažvuõd jeänab pääđäai'j
- sä'mkiõllsaž mätaunnâz da põ'stti u'čtee'l
- Pääđäai'jvie'ttjempääi'k, õõlmâs jââtlõk, jââ'dtummuš da vuejjamlââ'v

Sä'mmlaž Lää'ddest

- Sä'mmla liä Euroopp tá'lk-k-i veerglaž alggmeer. Sä'mmla jeälste neellj valdia vuu'ddest: Lää'ddest, Ruõccâst, Taarrâst da Ruõššâst.
- Sä'mmlain lij jiijjâs kiõll da kulttuur, koi â'lnn âânnmõš da oou'dummuš lij staanum Lää'ddjânnam vuâđđlää'jjin.
- Lää'ddest mainste kolmm sää'mkiõl: tá'vvsää'mm, aanarsää'mm da nuõrttsää'mm.
- Lää'ddest liä nu'tt 10 000 sä'mmla, koin pâ'jjel 60 prosee'nt jeälste sä'mmlai dommvuu'd åålgpeä'lnn
- Sä'mmlain lij dommvuu'dest kiõl da kulttuur kuõskki vuâđđlää'jj meâldlaž jiõččvaaldâsm. Sä'mmlai jiõččvaaldâsm kuulli tuâjaid hâidd sä'mmlai vaalin va'lljuum parlame'ntt, sää'mte'gg. Saa'mi siidsååbbar lij nuõrttsä'mmlai ä'rbbvuõđlaž da ââ'kkpâjjsaž jiõččvaaldâsmriâžldõk.
- Sää'mkiõl mätt'tõõzz da sää'mkiõllsaž mätt'tõõzz ta'rjjee škooulmätt'tõssân, da še ougglõsmätt'tõssân. Ouddpeâmm ta'rjjee jm. sää'mkiõllsaž kiõllpie'zzest.
- Sä'mmlai teâdstemvuõtt kiõl'lain vuõiggâdvuõđin da kääzzkõõzzi õsttâmvuõđ lââ'zztummuš liä oou'dääm sää'mkiõli jie'llemviõkkvuõđ.
- Sä'mmlai meerlažpeeiv â'nne 6. tä'lvvmannu.

Loogg lââ'ss:

Elina Weckström, Karri Kekkonen & Outi Kekkonen (2023).

”Moddai, što samai mon vuâžžam mätt'tõõttâd tän kiõl da tõt lij pie'kk muu kulttuur”:

Sää'mpäärnai pue'rrvuâittmõš da vuõiggâdvuõđi teâuddjummuš.

Päärnažâ'sšvaldduum koontâr čõõđtõõzz 2023:1.

<https://lapsiasia.fi/julkaisut>

LAPSIASIAVALTUUTETTU
MÁNÁIDÁITTARDEADDJI

